

interior. La qüestió ja es va fer present en aquella llunyana entrevista:

“La llum m’ha preocupat molt. Vull inundar literalment de llum la zona del presbiteri”.

Així ho va fer, i aquell raig insòlit de claror encara es vessa, impalpable, sobre l’altar major del temple. És exactament allò que deia Joan Maragall:

“Alçant eixes parets heu pres entre sos caïres el que era abans de tots: l’espai, l’ambient, la llum...”.

Joaquim M. Masramon serà recordat per les parets que va alçar, però també per la llum que va saber empresonar i potenciar. La llum que encara perdura enmig de les pedres, com un element fonamental de la seva obra i de la seva vida.

El monestir d’un poble

Penjat a mig camí d’un brusc desnivell, com un vaixell de la història varat a la muntanya i obert a la immensitat del mar, el monestir de Sant Pere de Rodes ha tornat a l’actualitat mai no perduda. Ara, per fi, li han arribat l’electricitat i el telèfon. Ara la Comunitat Europea li ha atorgat una subvenció de vint milions, la segona més grossa entre les concedides durant l’any 1987 dins el Mercat Comú. Ara la Generalitat, com a contrapartida, hi invertirà vint milions més. Ara, més enllà de la restauració física del cenobi, es parla de la seva recuperació com a centre viu d’activitats culturals.

De naixement incert i llegendari, Sant Pere de Rodes arriba fins als nostres dies com una obra única dins l’arquitectura religiosa medieval. Alexandre Deulofeu, amb la seva fantasia desbordada, pretenia que fos l’origen i el bressol de tot l’art romànic. Per a un altre Alexandre, Cirici i Pellicer, representa de manera irrepetible una transició històrica: és cobert ja per la volta de pedra que acabarà per ser l’element essencial del romànic, però encara té les columnes —herència de la Roma clàssica— que ja no es repetiran mai més en el romànic enlloc. És el començament d’una època sense haver deixat del tot l’altra; és l’expressió d’un moment auroral.

Quina història, la de Sant Pere de Rodes! Poder temporal, influència espiritual, esplendor, lluites, intrigues, pesta, decadència, plets, assalts, saqueigs, ruïna, destrucció i pillatge, tot s’ha anat succeïnt en aquest escenari grandiloqüent que reclama a crits els versos d’una epopeia. L’any 1973, quan ja feia temps que s’invertien diners públics en la seva conservació, una sentència de l’Audiència Territorial de Barcelona va declarar que el monestir no era propietat de l’Estat, sinó de la duquesa hereva del duc de Medinaceli i comte d’Empúries. Josep Pla va escriure aleshores un paper dramàtic a *Destino*: *“La gente no se ha dado cuenta de lo que representa el pleito de los Medinaceli. Es el hundimiento completo de la personalidad del país”.* Al capdavall, el Tribunal Suprem va revocar aquella sentència i va declarar que Sant Pere de Rodes no era propietat de cap senyora concreta, sinó de tothom en general. L’any 1980 el monument va ser traspassat a la Generalitat i ara assoleix, a més, el reconeixement d’aquesta Europa per on té escampats alguns dels seus tresors.

Tot i els diners que s’hi han enterrat, el monestir encara ofereix una imatge destartada. Montserrat Vayreda ho deia en un sonet:

*“Cada porta que he vist enderrocada
m’ha fet tremolar el pols. Sols els ocells
a dintre el monestir cerquen estada
esculturant de nou els capitells”.*

Però no han de ser els ocells els habitants de l’abadia, sinó els homes i les dones que no som hereus del duc de Medinaceli, sinó d’aquells que el van alçar a imatge i semblança d’un país que també es començava a construir. Per això Pla podia dir que, si perdiem Sant Pere de Rodes, el país s’enfonsava encara més que les mateixes parets del monestir.

El monestir de Sant Pere de Roda torna a ser actualitat.